

Indledning

Den kreative og levende by

Det er et velfærds mål at byerne skal være kreative steder at leve og udvikle sig i. Byerne skal have uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser. Der skal være plads til fritids- og kulturlivet. Der skal være steder, hvor folk kan mødes. Og der skal være rammer som muliggør, at iværksættere kan starte en virksomhed.

Det betyder, at byen eller kvarteret aldrig kan betragtes som færdigudbygget og statisk. Der skal være plads til nye muligheder - placering af institutioner, fællesanlæg og mindre virksomheder o.s.v. i et boligområde. Der skal være mulighed for en vis blanding af byfunktioner og i større grad end det har været traditionen i de seneste årtier.

Regeringens overordnede bypolitiske målsætninger

- at understøtte en udvikling, der sætter velfærd, levevilkårene og livskvaliteten i centrum,
- at bryde onde cirkler og rette op på fortidens fejltagelser i belastede byområder, samtidig med, at der gøres en målrettet indsats i forhold til de generelle udfordringer i byerne,
- at fremme en bæredygtig vækst i byerne - erhvervmæssigt, miljømæssigt, kulturelt og socialt,
- at fremme udviklingen af mere integrerede bysamfund, hvor offentlige og private initiativer spiller sammen, ... og
- at skabe de bedste betingelser for et konstruktivt samspil mellem de mange sammenhængende aktiviteter, der gør byen til et godt sted at bo, arbejde og leve.

Fremtidens By, By- og Boligministeriet 1999

Byudviklingens karakter

Karakteren af byudviklingen udgør en væsentlig forudsætning for udvalgets arbejde. Morgendagens by vil ligne byen af i dag. Fra år til år sker der kun marginale synlige fysiske ændringer. Strukturen, bygningerne og vejene er i det store og hele de samme gennem mange, mange år i en meget stor del af byen.

*Nørrebrogade, København i
1950erne*

Strukturen består, men indholdet og anvendelsen af bygninger og anlæg ændres løbende – selvom det går langsomt. Byens udvikling er derfor – for det meste – kendetegnet ved, at ændringerne oftest er marginale. Mere markante fysiske ændringer sker i de centrale bydele – i havnene, på jernbanearealerne og på de gamle industrivirksomheders arealer - men det er karakteristisk, at omdannelsen sker langsomt, og ikke sjældent strækker sig over et eller flere årtier.

Kun i byernes udkanter sker de større, meget synlige forandringer. Typisk i form af nybyggeri, der flytter byens grænse længere ud i det åbne land. Der er derfor grund til at være omhyggelig med at sikre, at det er de rette ændringer, der sker. Er der én gang sket større fysiske ændringer, kan de kun undtagelsesvis omgøres. De er i praksis irreversible.

*Nørrebrogade, København i
1970erne*

Erhvervene ændrer sig

Danmark og de danske byer står over for en række afgørende udfordringer. Økonomien bliver stadig mere global, og det påvirker i betydelig grad erhvervslivets muligheder for at klare sig i en skærpet international konkurrence. Arbejdsdelingen globaliseres, og såvel fremstillingssektoren som dele af servicesektoren internationaliseres.

For Danmark kan det betyde en gradvis omstilling i retning af en voksende servicesektor, hvor nedgangen i vareeksporten i stigende grad erstattes af en øget serviceeksport. Traditionelle fremstillingserhverv stagnerer i antal, beskæftigelse og økonomisk betydning, mens serviceerhvervene optager en større del af økonomien og desuden står for den største jobvækst.

*Nørrebrogade, København i
1990erne*

For Danmark bliver det i en international konkurrence afgørende at udvikle de menneskelige ressourcer gennem uddannelser og arbejdspladser, som lægger vægt på kreativitet og selvstændighed.

De ændrede forudsætninger for erhvervsudviklingen ændrer også en række erhvervs ønsker til lokalisering i byen. Flere virksomheder lægger vægt på synlighed og en central beliggenhed i byen, eller en placering som indebærer landskabelige kvaliteter. Mens udflytning af virksomheder tidligere har været både hensigtsmæssig og nødvendig, muliggør udviklingen i de nye typer erhverv, at disse i mange tilfælde kan lokaliseres i byerne.

De nye erhverv er samtidig mindre arealkrævende, hvilket mindsker behovet for arealudlæg. Det giver samtidig mulighed for at forhindre diffus

byspredning og at imødekomme en bred interesse i befolkningen for at bevare det åbne land.

Det vil stadig være en væsentlig del af erhvervsbyggeriet, der opføres til fabrikation, lager og transport, men den overordnede tendens er, at en større del af erhvervsbyggeriet kan integreres i byen og at en relativt mindre del skal placeres i egentlige industriområder og transportknudepunkter.

Det rejser spørgsmålet om, hvilken anvendelse de ældre industrikvarterer skal have på længere sigt. Afhængig af arealernes beliggenhed i bystrukturen kan der blive tale om fortsat industri, serviceerhverv, boligkvarterer eller – som yderpunkt - rekreative områder.

Borgernes levevilkår og præferencer

Levevilkårene i Danmark har siden 1950'erne ændret sig kraftigt med stigende levestandard og en voksende del af befolkningen på arbejdsmarkedet. I takt med velstandsstigningen bruges byen anderledes. Arbejdstiden er kortere, fritiden øget og efterspørgslen efter fritids- og kulturtilbud er stor.

Der har i efterkrigstiden været et omfattende boligbyggeri, og de fleste byer har en blanding af boligområder med parcelhuse, etageboliger og rækkehuse samt tilhørende institutioner. Det store parcelhusbyggeri og den kraftige byspredning til forstæder og landsbyer har en tæt sammenhæng med velstandsstigningen, men også med offentlig regulering.

Et væsentligt spørgsmål er, hvordan de nyere bykvarterer vil udvikle sig på længere sigt. Befolkningsopgørelser viser, at familiemønstret har ændret sig afgørende. Husstandsstørrelser er blevet mindre. Der er behov for forskellige boligstørrelser i de enkelte bydele. Opgørelser viser også, at en ikke uvæsentlig del af befolkningen i dag udgøres af personer med udenlandsk baggrund, hvor familiens størrelse ofte er ganske stor. Samtidig er det klart, at ikke alle har fået andel i væksten og at dele af befolkningen er uden arbejde eller har en marginal tilknytning til arbejdsmarkedet. Der må derfor indarbejdes en række forskellige hensyn i forhold til byernes videre udvikling.

Det synes givet, at befolkningens ændrede levevilkår i de kommende år vil stille ændrede krav til byen, som det sted man lever og arbejder, og at det vil præge såvel de nye bykvarterer som den omdannelse, der sker i de ældre byområder.

Det er et internationalt mål at fremme en bæredygtig udvikling. For byerne betyder det en samfundsmæssig opprioritering af miljø- og energimæssig bæredygtighed, herunder reduktion af miljøgener fra transport. Det vil blandt andet betyde, at den fortsatte planlægning af byen skal lægge mere vægt på mulighederne for kollektiv transport og cykeltransport.

Det er samtidig et samfundsøkonomisk mål at sikre den bedst mulige udnyttelse af allerede gennemførte investeringer. Dette gælder umiddelbart i

forhold til teknisk infrastruktur, vejanlæg samt bygningsanlæg. Men det gælder også i forhold til en fortsat anvendelse af ældre byarealer, hvor havneanlæg, industriområder eller jernbaneanlæg ikke længere anvendes som tidligere.

Erhvervs- og Bypolitisk Udvalgs kommissorium

Som opfølgning på regeringens bypolitiske redegørelse til Folketinget nedsættes et Erhvervs- og Bypolitisk Udvalg. Udvalget skal afdække eksisterende barrierer for en gunstig erhvervsudvikling i forhold til de opstillede bypolitiske målsætninger, og vurdere mulighederne for en hensigtsmæssig erhvervslokalisering i byerne - også under hensyntagen til den forventede udvikling mod oprettelse af flere servicerede virksomheder. Formålet med udvalgets arbejde er overordnet at fremkomme med forslag til styrkelse af en bæredygtig erhvervsudvikling i byerne.

Udvalget skal især se på følgende forhold

- kortlægge rammebetingelser, som er relevante særligt for erhverv i nye og ældre byområder, og som vedrører erhvervsplacering og adgang til infrastruktur, samt vurdere om der i denne sammenhæng er barrierer for en bæredygtig erhvervsudvikling og beskæftigelse,
- vurdere aktuelle tendenser i erhvervsudviklingen for udvalgte virksomhedstyper i byerne, herunder IT-teknologiens betydning, miljøpåvirkning m.v. Udvalget skal på denne baggrund vurdere udvalgte virksomhedstypers fremtidige karakter, deres lokaliseringens ønsker og behov - herunder barrierer for gunstig erhvervsudvikling, deres miljøbelastning og mulighed for at blive integreret med andre byfunktioner
- vurdere, hvordan bypolitikken ud fra målsætninger om vækst, bæredygtighed og sammenhængende byudvikling kan medvirke til at fastholde og forbedre rammebetingelserne for handel, erhverv og investeringer i byerne,
- overveje, hvorledes erhvervsudbygningen kan bidrage til en bypolitik, som blandt andet lægger vægt på en bæredygtig byplanlægning med lokaliseringer, som reducerer transportarbejdet og fremmer kollektiv transport,
- vurdere erhvervsrummeligheden i de foreliggende region- og kommuneplaner, herunder byggemulighederne i eksisterende byområder, blandt andet ældre erhvervs- og havneområder,
- udpege eksisterende erhvervspolitiske instrumenter af særlig relevans for erhverv i en bypolitisk sammenhæng,
- overveje behovet for og fremlægge konkrete forslag til nye virkemidler, lovændringer m.m.
- Udvalget skal gennem skriftlige høringer, møder, konferencer mv. sikre bred kontakt til interesseorganisationer og foreninger m.v.,
- Udvalget afgiver en del-betænkning til by- og boligministeren inden udgangen af marts måned år 2000 indeholdende foreløbige konklusioner og mulige anbefalinger
- Udvalgets slutrapport afgives til by- og boligministeren inden udgangen af år 2000

By- og Boligministeriet 10 maj 1999

Udvalgets sammensætning

Udvalget består af seks personligt udpegede medlemmer:

- Professor Dr.merc. Peter Maskell, (formand)
- Direktør Frede Clausen
- Konsulent, arkitekt Ph.D. Anne-Mette Hjalager
- Sekretariatschef Susanne Krawack
- Professor, Dr.jur. Peter Pagh
- Erhvervs konsulent Karin Stöver

Tre repræsentanter fra de kommunale organisationer

- Kontorchef Vibeke Vinten, Kommunernes Landsforening
- Planchef Lene Rubæk, Nordjyllands Amt
- Planchef Holger Bisgaard, Københavns Kommune

Seks repræsentanter fra ministerier

- Kontorchef Morten Dam, Erhvervsministeriet
- Kontorchef Heino Jespersen, By- og Boligministeriet
- Kontorchef Thomas Mølsted Jørgensen, Arbejdsministeriet
- Formand Inge Nesgård, Lokale- og Anlægsfonden (udpeget af Kulturministeriet)
- Kontorchef Helga Theil Thomsen, Trafikministeriet
- Kontorchef Kirsten Vintersborg, Miljø- og Energiministeriet

Udvalgets sekretariat

- Fuldmægtig Jakob Hjortskov Jensen, Miljø- og Energiministeriet
- Arkitekt Karsten Jørgensen, Miljø- og Energiministeriet
- Seniorforsker PhD Jacob Norvig Larsen, Statens Byggeforskningsinstitut
- Forsker cand.scient Helle Nørsgaard, Statens Byggeforskningsinstitut
- Stud.polit Lene Mikkelsen, By- og Boligministeriet

